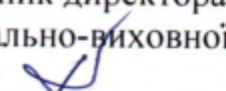

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ МУЗИЧНИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ ІМЕНІ Д. С. ЗАДОРА»
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Циклова комісія «Оркестрові струнні інструменти»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора
з навчально-виховної роботи

 Гірник М.Ю.

28 серпня 2025

Дата

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОСНОВИ ДИРИГУВАННЯ

галузь знань	02 Культура і мистецтво
спеціальність	025 Музичне мистецтво
освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
освітньо-професійна програма	Музичне мистецтво

Розробник: Шіпош Василь Андрійович, викладач

Програму навчальної дисципліни «Основи диригування» обговорено та схвалено на засіданні циклової комісії «Оркестрові струнні інструменти», протокол № 1 від 28 серпня 2025 року

Голова циклової комісії

Підпис

Шіпош Н.А.

ПІБ

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни
	денна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Курс: II
	Семестр
	III, IV
Загальна кількість годин – 90	Аудиторні заняття 36
	Практичні –
	Індивідуальні заняття 36 год.
	Самостійна робота 54год.
	Форма підсумкового контролю: залік IV семестр

Статус дисципліни: обов'язкова

Мова навчання: українська

МЕТА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення навчальної дисципліни – ознайомлення здобувача освіти з основами оркестрового диригування, історією диригентського мистецтва.

Завдання даної дисципліни – виховання у здобувачів освіти творчої волі, прагнення до самовдосконалення, формування художнього смаку, розширення світогляду, ознайомлення з кращими зразками української, зарубіжної музики, творами сучасних авторів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен

знати: основні диригентські схеми; музичну термінологію, історію диригентського мистецтва; видатних диригентів минулого та сучасності.

вміти: використовувати набуті в процесі навчання знання з основ диригування в своїй практичній роботі.

ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Попередньо здобуті знання мистецького спрямування.

ПЕРЕЛІК ЗАГАЛЬНИХ (ЗК) І СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ (СК) ВИПУСКНИКА

(відповідно до освітньо-професійної програми підготовки фахового молодшого бакалавра):

ЗК 3 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово

ЗК 5 Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 6 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 8 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях

СК 5 Здатність демонструвати професійні навички та уміння в музично-теоретичній/виконавській/педагогічній/організаційно-творчій діяльності.

СК 8 Здатність оперувати професійною термінологією.

СК 11 Здатність відслідковувати і оцінювати власний прогрес та досягнення у професійній сфері, проявляти критичну самосвідомість.

СК 14 Здатність до професійної самореалізації.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

Вивчення навчальної дисципліни передбачає досягнення наступних результатів:

РН 6 Визначати зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту.

РН 13 Використовувати професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань.

РН 15 Позитивно сприймати конструктивні критичні зауваження фахівців щодо своїх навчальних та творчих результатів і використовувати їх для власного професійного розвитку.

РОЗПОДІЛ ЗАГАЛЬНОГО ОБСЯГУ ГОДИН МІЖ ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ ТА САМОСТІЙНОЮ РОБОТОЮ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ, ПОСЛІДОВНІСТЬ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

Зміст програми навчальної дисципліни І курс

Тема 1. Постава диригентського апарату (положення корпусу, рук, голови)

Тема 2. Будова диригентського жесту. Диригентські схеми та їх структура.

Тема 3. Складові частини диригентського жесту: замах та його напрям, рівномірне прискорення руки до точки удару, рефлекс.

Тема 4. Функції правої і лівої руки. Самостійна роль лівої руки в показі витриманих звуків, вступи різних голосів, динамічні відтінки і т.д.

Тема 5. Схеми диригування на 2,3,4 долі.

Тема 6. Ауфтакт (замах), його різновиди та значення в процесі диригування. Показ початку та зняття звучання.

Тема 7. Диригентська паличка та її призначення.

Тема 8. Зв'язок диригентського жесту з темпом, характером музики, динамікою ритмічним малюнком.

Тема 9. Диригування затактів (повних та неповних), з паузами та без них.

Тема 10. Будова фрази, штрихи. Паузи. «пусті такти». Активні та пасивні жести.

Тема 11. Зміни темпу.

Тема 12. Способи диригування фермат (на звучанні, на паузі, тактовій рисці). різні форми переходу від фермати до продовження диригування.

Тема 13. Схеми диригування на 5, 6, долей.

Тема 14. Метроритмічні позначення. Розвиток оркестрового мислення.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви тем	Кількість годин		
	усього	у тому числі	
		Індивід.	самостійна робота
1	2	3	4
III семестр			
Тема 1. Дисципліна «Основи диригування». Постава диригентського апарату (положення корпусу, рук, голови)	10	4	6
Тема 2. Будова диригентського жесту. Диригентські схеми та їх структура.	6	2	4
Тема 3. Складові частини диригентського жесту: замах та його напрям, рівномірне прискорення руки до точки удару, рефлекс.	6	2	4
Тема 4. Функції правої і лівої руки. Самостійна роль лівої руки в показі витриманих звуків, вступи різних голосів, динамічні відтінки і т.д.	6	2	4
Тема 5. Схеми диригування на 2,3,4 долі. Вправи для усунення напруження рук та корпусу, досягнення координації та незалежності рук.	11	4	7
Тема 6. Ауфтакт (замах), його різновиди та значення в процесі диригування. Показ початку та зняття звучання.	6	2	4
Всього:	45	16	29
IV семестр			
Тема 7. Диригентська паличка та її призначення. Виховання метро-ритму.	3	1	2
Тема 8. Зв'язок диригентського жесту з темпом, характером музики, динамікою ритмічним малюнком.	4	2	2
Тема 9. Диригування затактів (повних та неповних), з паузами та без них.	4	2	2
Тема 10. Будова фрази, будова музичного твору. Штрихи. Способи виконання з допомогою диригентських жестів. Паузи. «пусті такти». Активні та пасивні жести.	9	4	5
Тема 11. Зміни темпів. Темпи повільні, помірні та швидкі. Заповільнення та прискорення. Прийоми і підготовка показу зміни.	4	2	2
Тема 12. Способи диригування фермат (на звучанні, на паузі, тактовій рисці). Різні форми переходу від фермати до продовження диригування.	7	3	4
Тема 13. Схеми диригування на 5, 6, долей. Вправи для усунення напруження рук та корпусу, досягнення координації та незалежності рук.	9	4	5
Тема 14. Будова музичного твору. Показ динаміки. Зміна позиції, діапазону рук та амплітуди жесту. Робота над цілісністю виконання музичного твору.	4	1	3
Залік.	1	1	-
Всього:	45	20	25

Разом годин	90	36	54
--------------------	-----------	-----------	-----------

Самостійна робота

Крім творів, які здобувачі освіти вивчають у класі по диригуванню з викладачем, вони повинні знайомитись із різноманітною музичною літературою самостійно. При цьому допускається різний рівень завершеності в роботі над твором. Твори для самостійного вивчення мають бути менш складними, ніж ті, які вивчаються з викладачем.

Самостійна робота здобувача освіти – важлива ділянка навчального процесу, яка виховує та розвиває його творчу ініціативу, формує ясну уяву про методику роботи над твором, узагальнює набуті ним знання, навички та практичне застосування їх при вивченні нових творів.

Перевірка самостійної роботи здійснюється під час проведення поточного та підсумкового контролю.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
III семестр		
1.	Тема 1. Дисципліна «Основи диригування». Постава диригентського апарату (положення корпусу, рук, голови)	6
2.	Тема 2. Будова диригентського жесту. Диригентські схеми та їх структура.	4
3.	Тема 3. Складові частини диригентського жесту: замах та його напрям, рівномірне прискорення руки до точки удару, рефлекс	4
4.	Тема 4. Функції правої і лівої руки. Самостійна роль лівої руки в показі витриманих звуків, вступи різних голосів, динамічні відтінки і т.д.	4
5.	Тема 5. Схеми диригування на 2,3,4 долі. Вправи для усунення напруження рук та корпусу, досягнення координації та незалежності рук.	7
6.	Тема 6. Ауфтакт (замах), його різновиди та значення в процесі диригування. Показ початку та зняття звучання.	4
	Разом	29
IV семестр		
7.	Тема 7. Диригентська паличка та її призначення. Виховання метро-ритму.	2
8.	Тема 8. Зв'язок диригентського жесту з темпом, характером музики, динамікою ритмічним малюнком.	2
9.	Тема 9. Диригування затактів (повних та неповних), з паузами та без них.	2
10.	Тема 10. Будова фрази, будова музичного твору. Штрихи. Способи виконання з допомогою диригентських жестів. Паузи. «пусті такти». Активні та пасивні жести.	5
11.	Тема 11. Зміни темпів. Темпи повільні, помірні та швидкі. Заповільнення та прискорення. Прийоми і підготовка показу зміни темпів.	2
12.	Тема 12. Способи диригування фермат (на звучанні, на паузі, тактовій рисці). Різні форми переходу від фермати до	4

	продовження диригування.	
13.	Тема 13. Схеми диригування на 5, 6, долей. Вправи для усунення напруження рук та корпусу, досягнення координації та незалежності рук.	5
14.	Тема 14. Будова музичного твору. Показ динаміки. Зміна позиції, діапазону рук та амплітуди жесту. Робота над цілісністю виконання музичного твору.	3
	Разом	25
	Всього:	54

Перелік музичних творів, для самостійного вивчення.

1. Альбеніс Й. Дві старовинні сюїти
2. Альбіноні. Адажіо.
3. Барбер С. Адажіо
4. Бах Й.-С. Англійські сюїти № 1-6
5. Бах Й.-С. Боккеріні Я. 6 сонат
6. Бах Й.-С. Сюїти для фортепіано № 1-4
7. Бах Й.-С. Токати, фантазії № 1-20
8. Бах Й.-С. Французькісюїти № 1-6
9. Бетховен Л. Багатель
10. Бізе Ж. Арлезіанка № 2
11. Боккеріні Л. Менует
12. Бом К. Безперервний рух
13. Бонончіні Дж. Рондо
14. Брамс Й. Колискова
15. Вівальді А. Симфонії № 1 – 23
16. Габріелі А. Сонати і канцони
17. Гайдн Й. Дивертисменти, вальси
18. Гайдн Й. Симфонії № 1-104
19. Гендель Г.-Ф. Сюїти «Музика на воді»
20. Гендель Г.-Ф. Тріо, сонати
21. Гершвін Дж. Колискова
22. Дваріонас Б. Вальс
23. Дженкінсон Е. Танець
24. Караев К. Задумливість
25. Люллі Ж. Дивертисменти, інструментальні п'єси, танці
26. Обер Л. Тамбурін
27. Перголезі Дж. Сіціліана
28. Персел Г. П'єси для клавесина
29. Сальєрі А. Інструментальні п'єси
30. Скарлатті А. П'єси для клавесина
31. Шуберт Ф. Музичний момент
32. Шуман Р. Колискова

ФОРМИ ТА ЗАСОБИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Результати навчання здобувача освіти, що відображають досягнутий ним рівень компетентностей відносно очікуваних, ідентифікують і вимірюють у процесі контрольних заходів за допомогою критеріїв.

Оцінювання здобувачів освіти охоплює низку практичних контрольних процедур, які використовують відповідно до компетентнісних характеристик (знання, вміння/навички, комунікація, відповідальність і автономія) результатів навчання, досягнення яких контролюється.

Вимірювання рівня досягнення результатів навчання здійснюється експертно за критеріями.

Оцінювання результатів навчання здобувача освіти проводиться під час проведення поточного і підсумкового контролю.

Поточний контроль проводиться на індивідуальних уроках у вигляді прослуховування вивченого матеріалу і має на меті перевірку рівня засвоєння здобувачем освіти освітнього компонента.

Семестровий контроль проводиться відповідно до навчального плану у формі заліку (IV семестр), а також контрольного уроку (III семестр) в терміни, встановлені графіком освітнього процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному програмою навчальної дисципліни.

Поточний контроль

3 семестр - диригування двома творами різного характеру під супровід концертмейстера на фортепіано, перевірка самостійної роботи.

Підсумковий контроль

4 семестр – диригування двома творами різного характеру, на різні розміри та види диригентської техніки, перевірка самостійної роботи.

Відповіді на питання пов'язані із змістом творів, технічними прийомами диригування.

Вміти диригувати 2-х, 3-х, 4-х, 5-ти, 6-ти дольні розміри.

Знати якими засобами диригентської техніки передаються особливості ритмічного малюнку, динаміка, штрихи.

Орієнтовні програми для заліку:

I варіант

1. Й. Бах. «Менует соль-мінор.
2. М. Дремлюга. «Лірична пісня».

II варіант

1. М. Любарський. «Пісня».
2. Бізе Ж. Арлезіанка № 2

III варіант

1. М. Лисенко. «Меланхолійний вальс».
2. Д. Верді. Марш з опери «Аїда».

IV варіант

1. А. Вівальді. Симфонія № 1
2. М. Лисенко. «Сумний спів»

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання результатів поточного та підсумкового контролю здійснюється за національною(чотирибальною) шкалою:

- **«відмінно»** – здобувач освіти диригує програму на високому технічному рівні, емоційно яскраво, артистично, без текстових помилок. У розкритті художнього змісту, задуму композитора виявляє образне мислення. Володіє засобами виконавської виразності та технічної майстерності, демонструє метро-ритмічну стабільність. Визначає зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту. Використовує професійну термінологію під час виконання творчих та навчальних завдань. Позитивно сприймає конструктивні критичні зауваження викладача щодо своїх навчальних та творчих результатів і використовує їх для власного професійного розвитку. Самостійна робота виконана у повному обсязі.
- **«добре»** – здобувач освіти диригує програму емоційно, виразно без текстових помилок. Володіє основними навичками техніки диригування, засобами показу виконавської виразності, але допускає деякі незначні неточності показів вступів голосів та динамічних відтінків. Визначає зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту. Під час виконання творчих та навчальних завдань використовує професійну термінологію. Позитивно сприймає конструктивні критичні зауваження викладача щодо своїх навчальних та творчих результатів, але не завжди повною мірою може використати їх для власного професійного розвитку. Самостійна робота виконана у повному обсязі.
- **«задовільно»** – здобувач освіти диригує програму мало виразно, невпевнено, з текстовими помилками. Слабо володіє основними навичками техніки диригування, засобами показу виконавської виразності, допускає неточності показів вступів голосів та динамічних відтінків. Не до кінця може визначити зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту. Під час виконання творчих та навчальних завдань виявляє слабе знання професійної термінології. Сприймає конструктивні критичні зауваження викладача щодо своїх навчальних та творчих результатів, але недостатньо використовує їх для власного професійного розвитку. Самостійна робота виконана частково.
- **«незадовільно»** – здобувач освіти не володіє програмовим матеріалом. Допускає велику кількість текстових помилок, демонструє низький рівень

володіння основними навичками техніки диригування. Нездатний визначити зміст, форму, жанрово-стильові особливості музичного твору як на слух, так і при вивченні нотного тексту, Не знає професійну термінологію. Не сприймає конструктивні критичні зауваження викладача щодо своїх навчальних та творчих результатів і не проявляє здатності використати їх для власного професійного розвитку. Самостійна робота не виконана.

Перелік рекомендованих для вивчення музичних творів.

1. А. Дворжак. Вальс.
2. А. Коломієць. Пісня.
3. А. Кореллі. Сарабанда.
4. А. Хачатурян. Андантіно.
5. В. Косенко. З циклу 24 дитячіп'єси: «Колискова» та «На узліссі»
6. Г. Гендель. Сарабанда.
7. Д. Верді. Марш з опери «Аїда»
8. Е. Гріг. Народні пісні. Вальс. «Смерть Озе» з сюїти «Пер Гюнт».
9. І. Белза. Чотири прелюдії.
10. Й. Бах. Арія, Менует (З нотного зошита Анни Марії Магдалини Бах).
11. К. Стеценко. Обробки народних пісень. Романси.
12. Л. Колодуб. З альбому для дітей: «Мелодія» та «Сарабанда».
13. М. Вериківський. Прелюдія.
14. М. Дремлюга. «Лірична пісня»
15. М. Калачевський. Романс.
16. М. Колесса. Мініатюра.
17. М. Леонтович. «Щедрик», «Дударик» та інші обробки народних пісень.
18. М. Лисенко. «Меланхолійний вальс», «Сумний спів»
19. Р. Шуман. «Веселий селянин». Хорал. Марш. Маленький романс.
20. С. Майкапар. «Колискова»
21. Ф. Мендельсон. Пісня без слів.
22. Ф. Шуберт. Музичний момент, Серенада

Рекомендована література

1. Гінсбург Л. Вибране. Диригенти і оркестри. Питання теорії і практики диригування К.: Музична Україна 1982.
2. Голючек М. С. Основні прийоми оволодіння технікою диригування – Київ, 2020
3. Іконник В. Хорові мініатюри. . К. Музична Україна, 1981
4. Камерштейн М. Питання диригентської майстерності. К.: Музична Україна 1980.
5. Кириленко Я. О Теоретичні та практичні засади диригентської підготовки: навч. посіб. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. — 108 с.
https://elibrary.kubg.edu.ua/32744/1/Y_Kyrylenko_Posibnik_2020_IM.pdf

6. Колесса М. Основи техніки диригування. К.: Музична Україна 1981. - 208с.
7. Кондрашин К. Світ диригента. К.: Музична Україна 1986.
8. Кофман Р. Виховання диригента: Психологічні особливості. К.: Музична Україна, 1986
9. Мюнш Ш. Я – диригент К.: Музична Україна 1982.
- 10.Петрик С. В. Диригентська техніка як важливий компонент мистецтва диригування[Електронний ресурс] / Світлана Василівна Петрик // Культура України. – 2012. –Випуск 39. С.260-269 http://rio-khsac.in.ua/culture_files/cu39.pdf
- 11.Поляков О. Мова диригування. К.: Музична Україна 1987.
- 12.Разумний І. Посібник з диригування. К. Музична Україна, 1968
- 13.Стукаленко М. Основи оркестрового диригування. Навчально-методичний посібник Кропивницький, 2017. – 138 с.
- 14.Шумська Л. Ю. Хорове диригування : навч. посіб. / Л. Ю. Шумська. – 2-ге вид., доповн. та перероб. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 105с.
- 15.Юцевич Ю. Словник музичних термінів. К. Музична Україна, 1988

Інформаційні ресурси

1. Нотний та книжковий фонд бібліотеки коледжу.
2. Нотна література
3. Аудіо та відео матеріали